

društvu takoj konstituirati odsek, ki naj stvar realizira. Mogoče v sezanskem, ki je eno največjih in v katerem je tudi več članov, ki se resno zanimajo za to idejo.

Končno še eno! Pisec prvega članka se hudi tudi na italijanske kolege, ker ne vstopijo v društvo. Če se udeležijo ta moj, ne nov in tudi ne originalen predlog, bi vezala Zveza samo slovenska učiteljska društva, kar bi bilo edino oportuno, kar nam tudi dokazuje praksa.

Vsako podobno društvo s člani mešanih narodnosti je več ali manj mrtvo rojeno dete. Živimo v časih fanatičnih in časih tudi dilažojskih nacionalnih bojev in s tem moramo računati. Pač pa moramo pri zahtevi regulacije postopati v zvezi z Italijani.

Toliko še od druge strani. Nimajo te vrste namena napadati na nobeno stran, ne; imajo namen pokazati samo na nekatere napake. Sedaj je morda čas ugoden, začetni odkrit in najodločnejši boj za svojo eksistenco, boj za regulacijo naših plač. Saj doslej Goričani v tem oziru nismo začeli pravzaprav še ničesar upoštevanja vrednega.

Ta boj pa mora biti enoten, sistematičen in nepopustljiv, sicer bo brezuspešen. Torej k dejanjem! V tem znamenju naj se začne sezija letošnjih zborovanj naših okr. učiteljskih društev, ki bodo rodila tudi — Zvezo. Brklin.

* * *

Od druge strani smo prejeli še ta dopis:

Sestavljalci peticije na goriški deželni zbor komentirajo v zadnjem »Tovarišu« svoje stališče z ozirom na opomnje uredništva. To pojasnilo je povsem nezadostno, zato ne pojasnjuje ničesar.

Opomnje »Tovariševga« uredništva so vključili pojasnilu prej ko slej aktualne in opravičene. Odbor goriškega deželnega učiteljskega društva je kršil s svojo peticijo solidarnost avstrijskega učiteljstva, nam goriškim učiteljem pa je izkazal z njo jako majhno uslugo. To je fakt, in tega fakta ne spravijo s sveta vsi komentarji, ne panegirike na naše deželne poslance, niti — in to še najmanj — vsi klici, s katerimi se pozivlja goriško učiteljstvo na krov!

Čitatelji »Učit. Tovariša« vedo dobro, kako opravičeno sestavljalci svoje stališče, zato nočejo ponavljati vsega, da ne postanemo predolgi. Glavno njihovo opravičilo je to, da so hoteli doseči s predlogi, formuliranimi pod točko 1. in 2. peticije, le začetno regulacijo z ozirom na draginjske doklade in petletnine. Zadostuje nam le en sam pogled na omenjeni točki, da se prepričamo takoj, da je vse to nerodno opravičevanje porodila le hipna zadrega.

Tam stoji črno na belem, da društvo prav spoštljivo prosi, naj se izpremeni sedanji deželni zakon v smislu naštetih točk. Smisel tistih točk pa ni nič več in nič manj kot izprememba osnovnih plač vseh razredov, izprememba petletnin, dalje v točkah 3.—5. se izpremembe glede pokojnine in stanarine. Nikjer ni citati besedice o »začasni regulaciji«, ne o »prvem koraku«, niti o »začasnem minimumu«. Vsi ti provizoriji so se rodili sami šele sedaj, ko je treba v javnosti opravičevati nelojalnost napram stanovski disciplini. Mogoče, da mislijo celo, da bodo tudi deželni poslanci videli v vseh teh zahtevah same provizorije.

Pa bodi temu tako ali tako, kršenje solidarnosti je v vsakem slučaju očividno.

zaprekam. Slovensko Sokolstvo se je dvignilo najvišje v dobi, ko je zla volja proti njemu priklopila do vrha!

Slovensko Sokolstvo stoji pred teboj, narod slovenski, kot tvoja narodna vojska, ki ji je edini ukaz dviganje neizmernih zakladov, ki jih nosi v sebi tvoja zdrava mladina — tvoja bodočnost — neokuzena od narodu tujih in zločestih vplivov.

Sokolstvo je pripravljeno, da predloži vsekdar narodu dokaz in sad svojega dela. S ponosom more kazati na svoje uspehe, samozavestno gleda v bodočnost, ki jo ozarja luč bratstva, enakosti in svobode!...

Ob svoji petdesetletnici stoji slovensko Sokolstvo močno samo v sebi, pozivlja pa tebe, narod slovenski, da se spomniš v tem hipu, kdo je dvigal tvoje sile, kdo ti je vzgajal mladino v duhu narodnem, kdo je ponesel v svet tvoje ime, kdo hoče združiti vse naše moči, da zraste lepota in veličast našega slovenskega ozemlja in našega slovenskega naroda do veličine in ugleda, ki mu pristojata spricho telesnih in duševnih vrlin v prosvetnem tekmovanju z vsemi kulturnimi narodi!

Ob nepremagljivi, vseosvojujoči sili sokolske misli naj vstane ves slovenski narod k skupnemu delu v korist narodne celokupnosti kot eno samo veliko, jako, zdravo telo! Praznik slovenskega Sokolstva bodi praznik našega bratstva — bodi glasna priča narodne samozvesti! Samo, ker hočemo biti! E. Gangl.

Za slučaj pa, da postanejo te začasne zahteve zakon, vprašamo že sedaj sestavljalce te peticije, ali so poiskali že primerno lice za učiteljsko deputacijo, ki bo zahtevala in ne se »drznila preudano prositi« takoj po teh uzakonjenih izpremembah izpremembo teh izprememb v smislu zahtev vsega avstrijskega učiteljstva!

To, kar zahteva vse avstrijsko učiteljstvo, je najmanj, kar smemo zahtevati, vse drugo je podcenjevanje samega sebe, je beračenje, nevredno »hrabrih bojevnikov za svoje pravice«. Ali smo učitelji manj vredni od nižjih uradnikov? Ali mogoče zaradi manjše važnosti svojega poklica, ali zaradi lažjega dela, manjših študij? Čemu to bagateliziranje samega sebe? Opravičeni smo vprašati sestavljalce peticije, kdo jim je dal pravico zadajati nam take moralne udarce v obraz!

Namen sestavljalcev peticije je bil najboljši — ne tangiramo časti in poštenja nikogar — ampak od zahtev vsega avstrijskega učiteljstva ne smemo odnehati niti za las, in sicer nikdar več in v nobenem slučaju! Te zahteve morajo biti in tudi so vsaki naši organizaciji suprema lex, in mi moramo rajši poginili, nego bi je zatajili le v enem samem primeru!

Ne rabimo nobenih provizorijev — hočemo definitivum! Stradanja je dovolj, prošni tudi — hočemo kruha!

Saj nas zatajujejo drugi sami se nečemo in ne smemo!

UČITELJI NA ČEŠKEM GROZE S PASIVNO RESISTENCO.

Praga, 20. oktobra. Češki učitelji se hitro pripravljajo na pasiven odpor, ki izbruhne, če se kmalu službena pragmatika ne uveljavi. Izvršilni odbor je že izdal navodilo, da naj učitelji ne sodelujejo na polju preskrbe otrok in kako da naj bodo pasivni glede na pouk in z ozirom na vzgojo.

Krušno vprašanje v kranjskem deželnem zboru.

Kakor smo že javili, so deželni poslanci dr. Ivan Tavčar in tovariši na seji deželnega zbora dne 24. septembra t. l. vložili nastopni nujni predlog:

Deželni zbor skleni:

1. Učiteljske plače se regulirajo, počenši s 1. januarjem 1914 v smislu plač državnih uradnikov.

2. Deželnemu odboru se naroča, da izdela nemudoma zakonski načrt v smislu točke 1.

3. Do uveljavljanja te regulacije prejemajo vse učiteljstvo brez izjeme po 25% draginjske doklade, računano od temeljne plače, počenši s 1. januarjem 1913.

4. Kdor uživa že 25% draginjsko doklado, temu ostane; kdor ne uživa polnih 25%, se mu primanjkljaj doplača.

5. Omotno stran je rešiti s finančno operacijo, dokler dežela ne dobi državnega prispevka.

Ko je na seji dne 30. septembra nujnost utemeljil poslanec dr. Tavčar, niso za nujnost glasovali klerikalci, zato je šel ta predlog kot navaden predlog v finančni odsek. S tem je bila njegova usoda že naprej določena.

In tako se je tudi zgodilo!

O tem predlogu dr. Tavčarja in tovarišev je na seji deželnega zbora dne 9. t. m. v imenu finančnega odseka poročal dr. Krek, ki je predlagal:

Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da izdela in predloži čimprej deželnemu zboru razmeram in potrebam primerno izpremembo zakona o pravnih razmerah učiteljev z dne 29. aprila 1873. v zak. št. 22 in dodatnih novel.

Dr. Krek je med drugim izjavil, da je finančni odsek zavrnil predlog, naj bi se z novim letom 1913, vsem učiteljem dodelila 25% draginjska doklada zatega del, ker bi se potem upravičeno moglo domnevati, da deželni zbor nima resne volje za izboljšanje učiteljskih plač, zlasti pa ne za gori navedeni predlog.

Besedo je potem dobil poslanec dr. Karel Triller, ki je govoril:

Visoka zbornica! Taka-le reč, kakršno nam priporoča finančni odsek, se imenuje v birokratičnem žargonu čisto navaden »šlaffer«. Ampak tak na sebi ne-simpatični zavlačevalni »šlaffer« ima v tem slučaju skrito še posebno tendenco in mentalno rezervacijo. G. poročevalec jo je izkušal prikriti — denn was er weise verschweigt, darin zeigt sich der Meister des Stiles. V tem je dr. Krek, kakor je že pri drugi priliki priznal, pravi mojster. — Mi smo zahtevali za učiteljstvo kruha, vi pa mu nudite kamen prvega disciplinarnega reda. Čemu ne priznate odkrito, čemu finančni odsek sramežljivo prikriva, da je absolutni predpogoj vsaki regulaciji učiteljskih plač popolno politiško zaslužjenje učiteljskega stanu? (Klici: Tako je!) Am-

pak taka politika, moja gospoda, je nad vse usodna in mora imeti za posledico beg vse značajne mladine pred učiteljskim stanom. (Klici: Resnica!) V proračunski debati ste prav na usta današnjega poročevalca naglašali dozdevno velikansko povzdignjenje šolstva od vaše strani. Ampak, moja gospoda, brez zadovoljnega učiteljstva, kateremu je zagotovljen vsaj eksistenčni minimum, je vsako povzdignjenje šolstva izključeno. Kjer učitelj ni svoboden državljan, kjer stoji nad njim še kdo drugi, ko šolski zakon in njegova vest tam je nemogoč vsak povoljni napredek. (Odobranje.) Trditve dvignjenosti šolstva od strani večine te zbornice je torej že zaradi tega prazna fraza, ne glede na to, da je tudi sicer brez stvarne podlage. Zakaj, kjer je 44% vseh šol enorazrednic, tam so tudi tiste redke osmerazrednice, s katerimi ste se bahali, zgolj Patjomkinove vasi! Brez zdravega šolstva pa je nemogoče tudi vsako dviganje splošnega kulturnega nivoja naroda, s katerim ste se tudi ponašali. Ampak tudi to ponašanje je bilo silno deplacirano, zakaj o dvigavanju kulture ni mogoče govoriti, dokler so predurmi Ljubljane mogoče — vodiške Johance. (Odobranje, klerikalci protestirajo.) — Naivni ljudje so pričakovali, da boste v tej zadevi, ki pomenja za našo deželo naravnost kulturne škandal, pokazali vsaj trohico dobre volje. Jaz tega nisem pričakoval, zlasti odkar ste zavrgli v proračunski debati preskromni predlog tovariša Reiserja. Obžalujem! Le trohico dobre volje — in ublažilo bi se marsikaj v našem razdrapanem javnem življenju. Nihče bi potem ne skakal več čez jarek, kjer bi bil most! Mislim, da se razumemo.

Gospoda moja! Naš cenjeni g. dež. glavar in voditelj vaše stranke je pred dvema letoma v proračunskem odseku državnega zbora uveljavljal načelo, da je vlada že — ars aequi et boni. Pravim, da je storil to na Dunaju, in jaz sem doslej zaman iskal v tej naši prostrani palači tisti kotiček, v katerem bi imela veljavo omenjena dunajska definicija g. dr. Sušteršiča. Ne zahtevam nič pretiranega! Priznavam, da v politikah še dolgo ne bo obveljal puritanski pravni čut višjih deklisih šol. Vsaka večinska stranka ima pač ekspanzivne tendence in hrepenenja po kar mogoče vidnem udejstvovanju svoje veljave in svojih načel. Čujus regio — illius religio, ta rek bo v gotovi meri vedno v veljavi. To nam izpričujejo tudi balkanski dogodki. Ampak velika razlika je med udejstvovanjem tega načela v gotovi meri in med sistematičnim izstradanjem najvažnejšega kulturnega delavca v deželi zgolj zaradi tega, ker neče žrtvovati svojih državljanskih pravic. Signaturu temu vašemu terorizmu je dal dr. Lampe, to je razglasil v »Slovincu«, da je preneumen, oziroma prehudoben za deželno službo vsakdo, kdor je danes še liberalci. (Klici: Čujmo! Škandal!) — Dokler bodo veljali taki tartarski nazori — in danes ni dr. Lampeta nihče od vas desaviral niti v besedi, še manj pa v dejanju. (Dr. Lampe: Nič ne prekličem!) dotlej je izključeno, kakor rekoč, vsako ublaženje naših javnih razmer. In to mi, kakor rekoč, odkrito in iskreno obžalujem! Vztrajamo pa na meritorični vsebini predloga tovariša dr. Tavčarja. (Živahno odobranje pri naprednih poslancih.)

Na izvajanja dr. Trillerja je ključno odgovarjal poročevalec dr. Krek.

Rekel je, da so klerikalci že nekaj storili za učiteljstvo, ker so oženjenim dovolili 25% podpore in odobrili 25% draginjske doklade, ki jih naj po svojem predurku razdeli deželni odbor. (Klici: Da, po svojem preudarku, to je tisto konjsko kopito!) Na to je priporočal učiteljstvu, naj potrpežljivo čaka na izboljšanje svojega položaja, češ, vsakdo na svetu mora potrpeti. Končno je slovesno obljubljal, da bo deželni odbor učiteljske plače reguliral, čim bo imel v se potrebnega sredstva. (Napredni poslanci se smejejo. Klici: Obljube, samo obljube!)

Na to je bil sprejet dr. Krekov predlog z glasovi klerikalcev in Nemcev.

Iz naše organizacije.

SKUPNE ZADEVE.

Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji. (Dalje.)

Popoldne istega dne se je vršila skupna seja z drž. poslancem K. Ernerjem in z zastopniki Zveze nemškega učiteljstva, kjer se je dogovorilo o skupni intervenciji pri ministrskem predsedniku grofu Stürgkhu zaradi izpremembe § 55. drž. šolskega zakona in zaradi sanacij deželnih financ. Razentega je bilo sklenjeno, da naj vsaka Zveza posebe intervencira pri tozadevnih poslaniških klubih. Naposled se je sklenilo, izdelati pregledni elaborat, ki bi se tical perečih vprašanj vsega učiteljskega stanu.

ta politika, moja gospoda, je nad vse usodna in mora imeti za posledico beg vse značajne mladine pred učiteljskim stanom. (Klici: Resnica!) V proračunski debati ste prav na usta današnjega poročevalca naglašali dozdevno velikansko povzdignjenje šolstva od vaše strani. Ampak, moja gospoda, brez zadovoljnega učiteljstva, kateremu je zagotovljen vsaj eksistenčni minimum, je vsako povzdignjenje šolstva izključeno. Kjer učitelj ni svoboden državljan, kjer stoji nad njim še kdo drugi, ko šolski zakon in njegova vest tam je nemogoč vsak povoljni napredek. (Odobranje.) Trditve dvignjenosti šolstva od strani večine te zbornice je torej že zaradi tega prazna fraza, ne glede na to, da je tudi sicer brez stvarne podlage. Zakaj, kjer je 44% vseh šol enorazrednic, tam so tudi tiste redke osmerazrednice, s katerimi ste se bahali, zgolj Patjomkinove vasi! Brez zdravega šolstva pa je nemogoče tudi vsako dviganje splošnega kulturnega nivoja naroda, s katerim ste se tudi ponašali. Ampak tudi to ponašanje je bilo silno deplacirano, zakaj o dvigavanju kulture ni mogoče govoriti, dokler so predurmi Ljubljane mogoče — vodiške Johance. (Odobranje, klerikalci protestirajo.) — Naivni ljudje so pričakovali, da boste v tej zadevi, ki pomenja za našo deželo naravnost kulturne škandal, pokazali vsaj trohico dobre volje. Jaz tega nisem pričakoval, zlasti odkar ste zavrgli v proračunski debati preskromni predlog tovariša Reiserja. Obžalujem! Le trohico dobre volje — in ublažilo bi se marsikaj v našem razdrapanem javnem življenju. Nihče bi potem ne skakal več čez jarek, kjer bi bil most! Mislim, da se razumemo.

Gospoda moja! Naš cenjeni g. dež. glavar in voditelj vaše stranke je pred dvema letoma v proračunskem odseku državnega zbora uveljavljal načelo, da je vlada že — ars aequi et boni. Pravim, da je storil to na Dunaju, in jaz sem doslej zaman iskal v tej naši prostrani palači tisti kotiček, v katerem bi imela veljavo omenjena dunajska definicija g. dr. Sušteršiča. Ne zahtevam nič pretiranega! Priznavam, da v politikah še dolgo ne bo obveljal puritanski pravni čut višjih deklisih šol. Vsaka večinska stranka ima pač ekspanzivne tendence in hrepenenja po kar mogoče vidnem udejstvovanju svoje veljave in svojih načel. Čujus regio — illius religio, ta rek bo v gotovi meri vedno v veljavi. To nam izpričujejo tudi balkanski dogodki. Ampak velika razlika je med udejstvovanjem tega načela v gotovi meri in med sistematičnim izstradanjem najvažnejšega kulturnega delavca v deželi zgolj zaradi tega, ker neče žrtvovati svojih državljanskih pravic. Signaturu temu vašemu terorizmu je dal dr. Lampe, to je razglasil v »Slovincu«, da je preneumen, oziroma prehudoben za deželno službo vsakdo, kdor je danes še liberalci. (Klici: Čujmo! Škandal!) — Dokler bodo veljali taki tartarski nazori — in danes ni dr. Lampeta nihče od vas desaviral niti v besedi, še manj pa v dejanju. (Dr. Lampe: Nič ne prekličem!) dotlej je izključeno, kakor rekoč, vsako ublaženje naših javnih razmer. In to mi, kakor rekoč, odkrito in iskreno obžalujem! Vztrajamo pa na meritorični vsebini predloga tovariša dr. Tavčarja. (Živahno odobranje pri naprednih poslancih.)

Na izvajanja dr. Trillerja je ključno odgovarjal poročevalec dr. Krek. Rekel je, da so klerikalci že nekaj storili za učiteljstvo, ker so oženjenim dovolili 25% podpore in odobrili 25% draginjske doklade, ki jih naj po svojem predurku razdeli deželni odbor. (Klici: Da, po svojem preudarku, to je tisto konjsko kopito!) Na to je priporočal učiteljstvu, naj potrpežljivo čaka na izboljšanje svojega položaja, češ, vsakdo na svetu mora potrpeti. Končno je slovesno obljubljal, da bo deželni odbor učiteljske plače reguliral, čim bo imel v se potrebnega sredstva. (Napredni poslanci se smejejo. Klici: Obljube, samo obljube!)

Na to je bil sprejet dr. Krekov predlog z glasovi klerikalcev in Nemcev.

Na občni zbor srbskega učiteljstva v Beogradu je poslala Zveza tov. podpredsednika P. Skalickega in odbornika B. Skalo; Tov. predsednik M. Hajny je bil delegiran od Zveze na Moravskem; ravnotako je Kraj. Zvezec delegiral svojega predsednika tov. St. Nowaka in Vzašimna Pomič tov. M. Jakymovskega in Z. Stranskega. Tudi Srbi iz Bosne in Hrvati iz kraljestva so bili zastopani. Skupščina srbskega učiteljstva je soglasno sprejela predloge, izdelane skupno z zastopniki Zveze slov. učit. in s srbskim tovarišem Jov. Popovičem: 1. Ustanoviti Slovensko učiteljsko osrednjo organizacijo. 2. Ustanoviti Vestnik te organizacije. 3. Omogočiti medsebojne obiske učiteljem raznih slovanskih narodnosti. 4. Izdati diferencialne besednjake. 5. Ustanoviti slovansko pedagoško knjižnico. Izvedba teh predlogov je bila prepuščena srbskim tovarišem, ki pa — kar je samo po sebi umljivo — zaradi nastale vojne niso mogli delati za njihovo izvedbo. Častna dolžnost Zveze slov. učit. je, da ima pred očmi izvedbo teh misli in da dela za kolikor mogoče hitro njih uresničenje in s tem za uresničenje sanj naših velikih rodoljubov po združitvi slovanskih rodov na najlepše in najbržnejše mejdanu, na kulturnem polju.

O vestnem delu predsedništva v minulemu letu govori število rešenih pisem in vlog, iz katerih jih je tov. predsednik M. Hajny odposlal čez 400, tajnik 572; poleg njih so delali tudi ostali odborniki. Ko predlagamo to poročilo o delovanju Zveze slov. učit. v Avstriji učiteljski in slovanski javnosti sploh, pričakujemo mirno, svesti si svoje odgovornosti, nepristranske sodbe. Zveza je novo delo, dosedaj še ne vsestransko izkristalizovano, boreč se z močnim sovražnikom — neodgovarjajočimi finanč. razmerami — in potrebno je povdariti, da tuintam tudi z nezadostnim razumevanjem velike narodne kulturne in učiteljske ideje o samopomoči od strani posameznikov iz naših vrst. Pri takšnih okoliščinah ne zadostuje niti dobra volja, temveč tu je potrebno idealno navdušenje in le temu se posreči oprustiti Zvezo vseh ovir in privedi jo na višino postavljenega ideala! — Pripomoči k dosegu tega ideala, to naj bo naloga vsakega organiziranega slovanskega učitelja te države!

Predsednik tov. M. Hajny izpopolnjuje tajnikovo poročilo s podrobnejšim opisom intervencije pri posl. P. Londzini